

Rahankeräyslain ja päästökompensaatiotoiminnan välistä suhdetta arvioivan lainsäädäntöhankkeen osana tehtävä taustaselvitystyö; työpaja yritysten näkökulmasta

Yhteenveto

Sisäministeriön asettaman lainsäädäntöhankkeen osana toteutettavassa taustaselvitystyössä järjestettiin kolme työpajaa. Työpajat järjesti hankkeen ulkopuolinen asiantuntija Sini Lahdenperä. Toinen työpaja järjestettiin 4.6.2020 ja siinä keskityttiin päästökompensaatiota tarjoavien yritysten näkökulmaan. Eero Rämö toimi työpajan toisena fasilitaattorina. Työpajaan osallistui yhteensä 22 henkilöä 18 eri organisaatiosta. Yhteensä 13 henkilöä edusti yritysten näkökulmaa, kaksi päästökompensaatiota tuottavien järjestöjen näkökulmaa ja loput viisi muun muassa kuluttajansuojan, varallisuusosoikeuden, varainhankinnan ja päästökauppajärjestelmien erityisosaamista.

Työpajaan osallistuivat seuraavat henkilöt:

1. Ahonen Hanna-Mari, Perspectives Climate Group GmbH
2. Anttonen Tarja, Taimiteko (4H yhdistys)
3. Heliö Hannu, LähiTapiola Rahoitus
4. Kahra Matti, Elinkeinoelämän keskusliitto
5. Kinnunen Matti, Istutapuita.fi
6. Kallio Samuli, Havulatva Oy
7. Kulolesi Kati, Itä-Suomen yliopisto
8. Lahdensuo Sami, Finnair
9. Laininen Jenni, Itä-Suomen yliopisto
10. Nieminen Jyrki, Bluewhite Bioforest Oy / Metsäkolikko
11. Peltonen Anja, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
12. Mukula Tero, Ilmastokummit
13. Saijonmaa Maija, Nordic Offset
14. Tammenaho Timo, Istutapuita.fi
15. Tiusanen Kirsi, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
16. Toivonen Matti, Green Carbon Oy
17. Torniainen Tatu, Maa- ja metsätalousministeriö
18. Tornikoski Piia, Vastuullinen lahjoittaminen ry
19. Tähtinen Matti, Co2Esto
20. Vartia Antero, Compensate
21. Vihavainen Antti, PuroEarth Oy
22. Vilola Matti, Ilmastokummit

Työpajan alussa järjestettiin kaksi alustusta aiheeseen. Piia Tornikoski (Vastuullinen lahjoittaminen ry) piti alustuksen rahankeräyksistä ja Kirsi Tiusanen (Suomen luonnonsuojeluliitto ry) Hiilipörssin toiminnasta. Eero Rämö esitteli kansalaisjärjestöjen työpajan keskustelun päälinjoja. Tämän jälkeen työpajassa järjestettiin kaksi 45 minuutin pituista työpajaosiota.

Työpajaosio 1

Ensimmäisessä työpajaosiossa tarkasteltiin seuraavia kysymyksiä:

1. Mahdollisia haasteita liittyen vapaaehtoisen päästökompensaation myymiseen
2. Vapaaehtoinen päästökompensaatiotoiminta liiketoimintana; mistä toiminnan vastikkeellisuus muodostuu?
3. Tulisiko vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan olla aina liiketoimintaa (hankkeen perustaminen vs. siitä tuotettavien hiilidioksidihyötyjen myyminen) vai tulisiko se mahdollistaa rahankeräyslain puitteissa?

Tiivistelmä

Keskustelussa kävi ilmi, että yrityksillä on hyvin erilaisia liiketoimintamalleja, eikä päästökompensaatiolle ole olemassa yhtä yhtenäistä muottia eikä toimintaa ohjaavaa sääntelyä. Rahankeräyslain soveltamiskäytännön katsottiin aiheuttaneen epäselvyyttä koko alan toiminnalle. Lainsäädännölliset epäselvyydet koetaan rasitteeksi ja hidasteeksi kunnollisen liiketoiminnan syntymiseksi. Laadunvarmistamista ohjaavan lainsäädännön puuttumisen katsottiin voivan vaikuttaa kielteisesti alan maineeseen. Yhteisten pelisääntöjen kehittämistä pidettiin kannatettavana.

Yleisesti todettiin, että päästökompensaatiotoiminta on liiketoimintaa ja vastikkeellista toimintaa. Vastikkeellisuuden muodostumista tarkasteltiin eri näkökulmista, mutta yleisesti ottaen toiminta hahmotettiin palveluna, joka suoritetaan sovittujen ehtojen mukaisesti ja on yksilöity ja nimenomainen. Vastikkeellisuuteen muodostumiseen yhdistettiin ajatus myös muun muassa tuotteen/palvelun mitattavuudesta, joka perustuu tieteelliseen tutkimukseen.

Työpajassa syntyi yhteinen näkemys siitä, että päästökompensaatiotoiminnan tulisi olla mahdollista kaikille riippumatta siitä, onko kyseessä esimerkiksi osakeyhtiö, järjestö vai säätiö. Lähtökohtaisesti kuitenkin katsottiin, että kaikille toimintaa harjoittaville tulisi olla yhtenäinen lainsäädäntö jo kilpailulainkin näkökulmasta.

Haasteita vapaaehtoisen päästökompensaation myymisessä

Yleisesti todettiin, että Suomessa ei ole tällä hetkellä selkeätä sääntelyä toiminnalle. Alalla laadun vaihtelu on suurta ja kriteerit toiminnalle ovat vapaaehtoisia. Yritysten keskuudessa ilmenee erilaisia näkemyksiä siitä, minkälainen toiminta on tällä hetkellä aidosti ilmastoja hyödyttävää. Kompensaatioihin liittyy myös paljon viherpesua. Toiminnan laadunvarmistamiselle ei siis ole yhteisiä ohjaavia kriteereitä tai ne voivat olla vanhentuneita. Uuden toimija näkökulmasta nykytila näyttää haastavana, sillä mistään ei ole saatavilla tietoa siitä, mitä lupia toimintaan tarvitaan ja mitä esimerkiksi toiminnan vastikkeellisuudelta edellytetään. Rahankeräyslain soveltamiskäytännön katsottiin aiheuttaneen epäselvyyttä koko alan toiminnalle. Yleisesti todettiin, että toiminnalle tulisi olla yhteiset pelisäännöt. Alalle kaivataan sääntelyä joko kansallisella tai kansainvälisellä tasolla. Lisäksi tuotiin esiin, että Pariisin sopimuksen säännöistä voi tulla jotakin selkeyttä toiminnan edellytyksille lähitulevaisuudessa ja kansainvälistä kehitystä tulisikin seurata.

Lainsäädännölliset epäselvyydet koetaan rasitteeksi ja hidasteeksi kunnollisen liiketoiminnan syntymiseksi. Lisäksi uhkakuvana nähtiin, että ilman sääntelyä kentästä voi muodostua ns. villi länsi, jossa osa toimijoista toimii vain asiakkaiden rahastusmielessä. Tämä voisi johtaa koko alan maineen menettämiseen nopeallakin aikavälillä. Esiin tuotiin myös huoli palveluja ostavien yritysten näkökulmasta. Toiminnan pitäisi olla uskottavaa ja kun alalla ei ole sertifikaattia tai muuta millä osoittaa, että palvelu on luotettavaa, niin asiakasyritykset kokevat tilanteen hankalaksi esimerkiksi viestinnän näkökulmasta. Lisäksi tuotiin esiin, että erityisesti kuluttajalla pitäisi olla tällä hetkellä hyvä tietämys alasta, jotta voisi tosiasiallisesti ymmärtää toiminnan sisällön ja ostamansa palvelun.

Yhtenä haasteena nostettiin esiin myös se, että tällä hetkellä kaikilta kansallisilta hiilensidontahankkeilta (esim. metsityshankkeet) puuttuu julkinen hyväksyntä.

Vapaaehtoinen päästökompensaatiotoiminta liiketoimintana; mistä toiminnan vastikkeellisuus muodostuu?

Yleisesti todettiin, että päästökompensaatio ei ole hyväntekeväisyyttä, vaan kyse on aiheutetun haitan korjaamisesta ja näin ollen kyse on vastikkeellisesta toiminnasta. Keskustelussa tuotiin esiin, että vapaaehtoinen toiminta kompensoi sitä, että valtioiden toiminta on riittämätöntä. Vapaaehtoinen kompensaatio nähtiin jopa välttämättömäksi, jotta ilmastonmuutosta saadaan hillittyä. Kompensaatio hahmotettiin nimenomaan liiketoiminnaksi ja näin ollen myös vastikkeelliseksi toiminnaksi. Vastikkeellisuuden katsottiin kuitenkin edellyttävän tiettyjen edellytysten täyttymistä.

Yhtenä näkökulmana tuotiin esiin, että vastikkeellisuus perustuu ainakin siihen, että toiminta perustuu tutkimukselliseen näyttöön, joka voidaan osoittaa kuluttajalle. Omistusoikeuden siirtymistä pidettiin myös yhtenä vastikkeellisuutta osoittavana elementtinä. Omistusoikeuden siirtymistä ei kuitenkaan pidetty ehdottomana edellytyksenä vastikkeellisuudelle, sillä päästökompensaatiotoiminta voidaan hahmottaa sekä tuotteena että palveluna (ns. tapahtumasarja, eli palvelu tai työ). Palvelussa ei tyypillisesti siirry minkään konkreettisen tuotteen omistusoikeus. Keskustelussa tuotiin myös esiin, että päästökompensaation osalta on mahdollista tehdä myös järjestelmä, jossa palveluna myytävä ilmastohyöty tokenisoidaan ja tätä kautta ilmastohyödyn omistusoikeus voitaisiin siirtää.

Lisäksi todettiin, että vastikkeellisuus voi konkretisoida myös siten, että välitetään sertifioituja päästövähennysyksiköitä (rekisteristä) ja sieltä mitätöidään niitä asiakkaan nimeen. Kuluttajapuolella tämä on haastavampaa, koska yksittäisen toimijan jalanjälkeä ei voida lähteä kuolettamaan rekistereistä. Vastikkeellisuus hahmotettiin myös mitattavissa olevaksi tuotteeksi. Esimerkkinä tuotiin esiin, että kun asiakas maksaa esimerkiksi soiden ennallistamisesta, niin tässä tuotteeksi muodostuu hiilidioksidihyötynä asiakkaalle myytävä hiilitonni.

Vastikkeellisuuteen katsottiin liittyvän olennaisesti myös palvelun suorittaminen sovittujen ehtojen mukaisesti. Yleisesti katsottiin, että vastikkeen tulee olla joka tapauksessa yksilöity ja nimenomainen. Lopuksi todettiin, että nyt tulisikin miettiä vastikkeellisuus siitä näkökulmasta, että miten se voidaan käytännössä toteuttaa. Ratkaisuehdotuksena nähtiin esimerkiksi vastikkeellisuuden määrittely siten, että määritelmään kirjattaisiin, että maksetulla rahalla toimenpiteitten tuloksena syntyy mekanismi, jonka avulla poistetaan hiilidioksidia ilmakehästä tai pienennetään sitä.

Tulisiko olla aina liiketoimintaa?

Työpajassa syntyi yhteinen näkemys siitä, että päästökompensaatiotoiminnan tulisi olla mahdollista kaikille riippumatta siitä, onko kyseessä esimerkiksi osakeyhtiö, järjestö vai säätiö. Lisäksi todettiin, että toiminnan kaupallistamisen tulisi olla mahdollista. Toimivien markkinoiden luomisella voidaan saavuttaa myös kansalliset ilmastotavoitteet. Lähtökohtaisesti katsottiin, että kaikille toimintaa harjoittaville tulisi olla yhtenäinen lainsäädäntö. Keskustelussa tuotiin esiin, että kilpailulainkin näkökulmasta saman toiminnan erilainen verokohtelu voi aiheuttaa vääristymistä myös kilpailuun ja tekemisen tehokkuuteen. Toisaalta keskustelussa tuotiin esiin näkemys, jonka mukaan päästökompensaatiota ei tulisi välttämättä rajoittaa myöskään pelkästään liiketoiminnaksi, koska monet tahot voisivat tehdä päästökompensaatiota muunakin toimintana. Tässä ei kuitenkaan määritelty tarkemmin minkä sisältöisenä esimerkiksi hyväntekeväisyytenä tapahtuva päästökompensaatio tapahtuisi. Yhteinen näkemys syntyi siitä, että ilmastomyönteistä toimintaa tulisi voida harjoittaa sekä liiketoimintana että hyväntekeväisyytenä, mutta jos kompensointi on vastikkeellista, niin silloin sen pitäisi jäädä pois rahankeräyslain soveltamisalasta. Rahankeräyslain alaiset toimijat voisivat siis tehdä muuta ilmastomyönteistä toimintaa, mutta tässä ei olisi kyse vastikkeellisesta toiminnasta. Lisäksi katsottiin, että yritysten roolia ei tulisi rajata esimerkiksi pelkästään välittäjän rooliin päästökompensaatiossa.

Lisäksi keskustelussa tuotiin esiin, että toiminta sopii hyvin liiketoiminnaksi myös siitä näkökulmasta, että yrityksillä on resursseja ja kykyä arvioida kompensaation hyötyjä. Siinä vaiheessa kun palvelu viedään kuluttajille suunnatuksi palveluksi, niin toiminta vaatii kuitenkin sääntely-ympäristön. Näin ollen sillä on eroa, tarjotaanko palvelua yritykseltä yritykselle vai yritykseltä kuluttajalle. Järjestöillä voikin olla vahva rooli tarjottaessa palvelua kuluttajille ja tästä näkökulmasta katsottuna toiminnalle pitää olla olemassa kilpailuneutraalitapa toimia (yhtenäinen lainsäädäntö). Lisäksi tuotiin esiin, että toiminnan mahdollistamista eri toimijoille tulisi tarkastella siitä näkökulmasta, mitkä toimijat ovat parhaita toteuttamaan parhaiten mitään rooleja päästökompensaatioissa.

Lisäksi todettiin, että jatkuvasti käydään keskustelua siitä, että ilmastonmuutoksen torjunnassa tarvitaan kaikkia toimenpiteitä ja tästäkin syystä päästökompensaatiot tarvitaan tähän työkalupakkiin. Keskustelussa tuotiin myös esiin, että kun kyse on markkinaehtoisesta toiminnasta, niin tarjolla on hyvää ja huonoa palvelua. Toimijat voivat omaksi edukseen tarjota parempaa palvelua, ja onkin erillinen kysymys, onko tämän lisäksi tarve säännellä toimintaa vielä laajemmin.

Työpajaosio 2

Toisessa osiossa tarkasteltiin seuraavia kysymyksiä:

Jos vapaaehtoista päästökompensaatiotoimintaa säädeltäisiin kansallisesti, mitä tulisi huomioida seuraavien teemojen osalta?

1. Vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan sisältö
2. Oikea lainsäädäntökehys sääntelylle
3. Kuluttajansuojan näkökulma
4. Valvonnan tarve
5. Verotus

Tiivistelmä

Yleisesti katsottiin, että päästökompensaatiotoiminta tarvitsee jonkinlaista erillissäätelyä. Keskustelussa pohdittiin ilmastolain mahdollista roolia kompensaation sääntelyssä. Esimerkkeinä sääntelystä, jota kentälle kaivataan, mainittiin muun muassa selkeät kriteerit päästökompensaatiolle, säännökset siitä miten toiminta todennetaan sekä mikä on toimijoille sallittu virhemarginaali.

Keskustelussa tuotiin esiin, että kuluttajansuojalain markkinointia koskevat yleissäännökset soveltuvat myös päästökompensaation myymiseen ja kompensaatioväittämän arvioimiseen. Kompensaatioväittämän arviointiin tarvitaan sellaista asiantuntemusta, jota kuluttajansuojalakia soveltavalla kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei tällä hetkellä ole. Keskustelussa tuotiinkin esiin, että tämän arvioinnin tueksi voisikin olla perusteltua, että jossain muussa lainsäädännössä otettaisiin kantaa kompensaatiotapahtuman sisältöön.

Rahankeräyslaki todettiin soveltumattomaksi instrumentiksi uudelle päästökompensaatiota koskevalle sääntelylle. Rahankeräyslaissa tulisi kuitenkin myös jatkossa säätää myös hyväntekeväisyytenä harjoitettavasta ilmastotyöstä. Rahankeräyslain katsottiin kuitenkin aiheuttavan ongelman liiketoiminnan rajapinnassa ja tämä tulisi korjata.

Lisäksi keskustelussa pohdittiin päästökompensaation sisältöä. Aihetta tarkasteltiin muun muassa kompensaatiotermin sisältämän toimintaketjun näkökulmasta. Laajalti katsottiin, että kompensaatioissa on aina kyse jonkun aiheutetun haitan estämisestä, joka on mitattavissa. Näin ollen toimintaketjun alkupäässä on aina jokin määrä päästöjä ja tämän jälkeen kompensaatiotoiminta käy läpi katkeamattoman polun aina

päästöjen vähentämisen saakka. Lisäksi yleisesti katsottiin, että päästökompensaatiopalvelussa tulisi saada vastikkeeksi sitä mitä on luvattu, eli se mitä myydään pitää olla totta. Lisäksi keskustelussa tuotiin, että päästökompensaation määritelmä ei saisi olla niin tiukka, että se estäisi järjestöjen rahankeruun esimerkiksi yleiseen ilmastotyöhön.

Oikea lainsäädäntökehys sääntelylle

Sääntelyn tarve

Aluksi todettiin, että päästökompensaatiotoiminnassa tulee ottaa huomioon jo erilaisia olemassa olevia sääntelykehikkoja. Toiminnassa tule huomioida esimerkiksi tietosuojalaki, verolait ja kuluttajansuojalaki.

Yleisesti katsottiin, että päästökompensaatiotoiminta tarvitsee kuitenkin myös jonkinlaista erillissääntelyä (kts. perustelut työpajaosiossa 1). Sääntelyn tulee mahdollistaa myös uudet innovaatiot alalla. Ala kehittyi jatkuvasti ja voi tulla vielä paljon uusia muotoja, jotka voidaan tulevaisuudessa katsoa päästökompensaatioksi. Tästä syystä uuden sääntelyn tulee olla riittävän mahdollistavaa. Keskustelussa katsottiin, että esimerkiksi ilmastolaissa (joka on tällä hetkellä joka tapauksessa uudistettavana) tai maankäytön sääntelyä koskevassa lainsäädännössä tai kokonaan uudessa laissa voitaisiin säätää toiminnalle yleiset raamit ja tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa asetuksella. Keskustelussa tuotiin esiin, että esimerkiksi ilmastopaneeli voisi olla mukana linjaamassa päästökompensaatiotoiminnan reunaehdoista.

Toisaalta katsottiin, että ilmastolaki ei olisi oikea paikka sääntelylle, koska se on puitelaki. Kuitenkin todettiin, että ilmastolaissa voisi hyvin kirjattuna esimerkiksi ne periaatteet, jotka tulevat Pariisin sopimuksesta. Tämän lisäksi toiminnalle tarvittaisiin detaljitason sääntelyä. Kansainvälisiä standardeja voitaisiin hyödyntää tässä keskustelussa, mutta kaikkien kansallisten hankkeiden hallinnointi ei välttämättä istuisi tähän kehikkoon. Eli harkittavaksi tulisi, että kansalliset viranomaiset voisivat säännellä isäntämaana omien hankkeidensa sisältöä ja hyväksyttävyyttä. Kansallisesti tarvittaisiin myös rekisteri hankkeiden erottamiseksi isäntämaan velvoitteista. Tällaisia malleja on esimerkiksi Costa Ricassa ja Kanadan eri osavaltioissa. Eli tässä ratkaisuehdotuksessa hyväksyttäisiin erikseen kansainvälisellä tasolla toimivat tahot ja sen lisäksi kansalliset hankkeet.

Esimerkkeinä sääntelystä, jota kentälle kaivataan, mainittiin muun muassa selkeät kriteerit päästökompensaatiolle, säännökset siitä miten toiminta todennetaan sekä mikä on toimijoille sallittu virhemarginaali. Lisäksi todettiin, että sääntelyssä tulisi ottaa kantaa myös lisäisyyden roolin päästökompensaatiossa ja siihen, miten toiminnan transaktiokustannukset pidetään aisoissa. Sääntelyä kaivattiin erityisesti turvaamaan toiminnan laadunvarmistus. Näihin kysymyksiin toivottiin vastauksia, jotta palveluiden suuri laadunvaihtelu saataisiin kuriin. Keskustelussa pohdittiin myös mahdollisuutta niin sanotun tuoteselosteen käyttöönottoon (kuten ruokatarvikkeissa). Tällaisessa selosteessa kerrotaisiin kuluttajalle tuotteen sisältö ja mitä kriteereitä toiminnassa on noudatettu.

Valvonnasta

Valvonnan osalta todettiin, että toiminta tarvitsisi mahdollisesti myös valvontaa. Yhteistä käsitystä valvonnan tasosta ei ollut. Lisäksi tuotiin esiin, että myös itsevalvonta voi olla toimiva malli yhteisten pelisääntöjen luomisessa. Tässä tuotiin esiin, että joidenkin yritystoimijoiden kesken on keskusteltu alan sisäisestä yhdistyksestä tai järjestöstä, joka voisi itse määritellä pelisäännöt ja kriteerit, eli sen miten tätä liiketoimintaa tulisi Suomessa järjestää ja millaista raportointia toiminnassa tarvittaisiin. Keskustelussa tuotiin esiin lisäksi se, mitä hyötyjä toiminnan oma lakitekkinen kehikko voisi tuoda esimerkiksi vilpillisen toiminnan kitkemiseen. Pohdittiin, millaisia seuraamuksia toimijalle voisi aiheutua, jos kompensaatiopalvelun myyjä ei esimerkiksi täyttäisi lupauksia luvattulla tavalla (vrt. rahankeräyslain

seuraamusjärjestelmä ja rahankeräysrikos). Ilman erillistä seuraamusjärjestelmää oltaisiin pitkälti rikoslain säännösten varassa.

Rahankeräyslaki

Rahankeräyslaki todettiin soveltumattomaksi instrumentiksi uudelle päästökompensaatiota koskevalle sääntelylle. Rahankeräyslaissa tulisi kuitenkin myös jatkossa säätää myös hyväntekeväisyytenä harjoitettavasta ilmastotyöstä. Tässä toiminnassa ei olisi kyse vastikkeellisesta päästökompensaatioinnasta. Tilanne rahankeräyslain ja liiketoimintarajapinnan välisen epäselvyyden osalta nähtiin yleisesti ottaen akuuttina kriisinä, joka tulisi ratkaista nopealla aikataululla. Samalla tulisi kuitenkin pitää huolta siitä, että asiat ovat pitkällä aikajänteellä paremmin kuin nyt ja tästä syystä tulisi arvioida erikseen päästökompensaation sääntelytarpeita. Yleisesti todettiin, että alan toimintaympäristö elää vielä voimakkaasti ja tämä on huomioitava siten, että uusille innovaatioille tehdään liikkumavaraa myös rahankeräyslakiin mahdollisesti otettavan toiminnan määrittelyn kautta.

Kuluttajansuojaa koskeva sääntely

Keskustelussa tuotiin esiin, että kuluttajansuojalaki perustuu EU:n direktiiviin ja lakia sovelletaan silloin kuin kyse on kaupallisesta toiminnasta. Kaupallisen toiminnan osalta todettiin, että edellytyksenä ei välttämättä ole se, että toiminta tekee voittoa, vaan yritys voi toimia jopa vastikkeettomasti jossain osassa. Mutta kaupallisella toimijalla tulee kuitenkin olla kaupallisia tavoitteita, jotta toiminta pysyy hengissä. Kuluttajansuojalain 2 luku sääntelee markkinointia, kun tuotteita kuluttajille myyvä yritys ilmoittaa osan kauppahinnasta menevän päästökompensaatioon. Kyseeseen tulee silloin tämän väittämän lainmukaisuuden arviointi.

Kuluttajansuojalaki ei koske hyväntekeväisyyttä ja esimerkiksi kompensatiiväitteiden toteutumista hyväntekeväisysssektorilla. Hyväntekeväisyyden ja kaupallisen toiminnan erojen osalta todettiin, että on eri asia osallistua x määrällä rahaa johonkin hankkeeseen kuin ostaa jokin tietty asia itselleen. Eli mitä lähemmäs mennään sitä, että kuluttaja tietää mitä hän on ostamassa itselleen, niin sitä lähemmäs tullaan kuluttajansuojalain soveltamisalan piiriä. Jos yritysmuodossa kompensatiiväitteitä suunnataan suoraan kuluttajalle, niin nousee kysymys siitä, onko tämä kuluttajansuojalain mukainen hyödyke. Hyvin laajasti erilaiset toiminnat katsotaan kuuluvaksi direktiivin piiriin. Kuluttajansuojalain voidaan katsoa soveltuvan myös tilanteeseen, jossa arvioidaan kuluttajille suuntautuvaa verkkokauppaa, eli tilannetta missä ei ole muuta tarjolla kuin kompensatio. Päästökompensaation kuulumisesta lain soveltamisalan piiriin ei ole ennakkoratkaisua.

Kompensatiiväittämän arviointiin tarvitaan sellaista asiantuntemusta, jota kuluttajansuojalakia soveltavalla kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei esimerkiksi tällä hetkellä ole. Keskustelussa tuotiinkin esiin, että tämän arvioinnin tueksi voisikin olla perusteltua, että jossain (esim. ilmastolainsäädännössä) otettaisiin kantaa kompensatiotapahtuman sisältöön.

Kuluttajansuojalain soveltamiseen liittyen tuotiin esiin myös huomio, että kuluttajansuojalaista johtuvat tuotteen palautusoikeus, tuotteen virhe ja sen korjaaminen jne. voivat aiheuttaa tälle alalle vain enemmän epäselvyyksiä ja kannattavampaa olisikin luoda toiminnalle oma viranomaissääntely tai lainsäädäntökehys. Tässä tuotiin kuitenkin esiin, että kuluttajansuojalain markkinointisäännökset ovat yleisiä, eli ne koskevat kaikkia, riippumatta siitä mikä hyödykkeen laatu on. Virhesäännöksiä sovelletaan puolestaan vain kun puhutaan tavarasta, eivätkä säännökset tulisi näin ollen sovellettavaksi päästökompensaatioon.

Lisäksi tuotiin esiin, että EU:sta ja Ruotsista on tämän vuoden sisällä tulosta kuluttajansuojaan ja päästökompensaatioon liittyvää selvitystä, joista voi olla hyötyä tämän aihealueen kannalta.

Vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan sisältö ja kuluttajansuojan näkökulma

Kompensaatiotermin sisällöstä

Keskustelussa pohdittiin kompensaatiotermin sisältöä sen sisältämän toimintaketjun näkökulmasta. Laajalti katsottiin, että kompensaatioissa on aina kyse jonkun aiheutetun haitan estämisestä, joka on mitattavissa. Näin ollen toimintaketjun alkupäässä on aina jokin määrä päästöjä ja tämän jälkeen kompensaatiotoiminta käy läpi katkeamattoman polun aina päästöjen vähentämisen saakka. Tässä yhteydessä pohdittiin, että pitääkö kompensaation myyjän tietää mitä ostaja kompensoi. Tässä tulisi tietää koko toimintaketju yritysten kohdalla varsinkin, kun yritykset ovat ensin laskeneet päästönsä ja sitten tehneet vähennystoimenpiteitä ja vasta tämän jälkeen kompensoivat.

Keskustelussa tuotiin myös esiin, että kompensaatiotermin käyttäminen voi olla huono rahakeräysalain yhteydessä, jos halutaan mahdollistaa liiketoimintana esimerkiksi myös luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sopimussuhteeseen perusten. Näin liiketoimintana voitaisiin tehdä myös muita ilmastotekoja, jos ne ovat todennettavissa. Kompensaatiotermin käyttäminen tarkoittaisi sitä, että ketjun alkupäässä tulisi olla mitattavissa oleva haitta ja sen tulisi olla todettavissa. Yleisesti todettiin, että jos palvelussa esitetään nimenomaan kompensaatiöväittäjä, niin haitan jota kompensoidaan, tulee olla tiedossa. Esimerkkinä mainittiin esimerkiksi Microsoftin hanke poistaa kaikki se hiilidioksidin määrä, jonka yritys on koskaan tuottanut ja pohdittiin, onnistuisiko tällainen toteuttamistapa, jos päästön suuruus tulisi olla tiedossa ennen kompensointi tapahtumaa.

Lisäksi katsottiin, että päästökompensaation määritelmä ei saisi olla niin tiukka, että se estäisi järjestöjen rahankeruun yleiseen ilmastotyöhön tai vastaaviin hankkeisiin.

Avoimuuden vaatimus

Yleisesti todettiin, että palvelussa tulisi saada vastikkeeksi sitä mitä on luvattu, eli se mitä myydään pitää olla totta. Tähän liittyy avoimuusvaatimus, eli se miten myytävä tuote vastaa annettuun kriteereihin. Todettiin, että kompensaatio ja/tai hiilitonnit olisi syytä olla virallisia. Keskustelussa pohdittiin sitä, mikä "virallistaa" kompensaation. Rekisteri? Vai joku muu? Tai liittyykö myymiseen ostajatahon vähennystoimien tarkkailu tai laskenta?

Esiin tuotiin, että alalla on paljon hyviä hankkeita, mutta kaikissa hankkeissa ei ole kuitenkaan pystytty todentamaan sitovatko ne hiilidioksidia vai eivät. Lisäksi esitettiin huomio, että päästöjen ja nielujen välinen suhde pitäisi saada mahdollisimman lähellä toisiaan ja näin ollen päästökompensaation ja hiilinielujen yhteismitallistamista tulisi miettiä. Keskustelussa pohdittiin myös sitä, miten pysyvyyden ongelmaa voidaan seurata ja miten lisäisyys, todennettavuus ja kaksoislaskennan välttäminen asettuvat tähän kuvioon.

Avoimuus tunnistettiin keskeiseksi tekijäksi erityisesti kuluttajan suuntaan myytävän palvelun osalta. Esiin nostettiin ajatus, että palvelussa tulisi olla sisällä aina ns. due diligence prosessi. Todettiin esimerkiksi metsityshankkeiden osalta, että kuluttajan tulee tietää esimerkiksi miten hiilinielua rakennetaan, ja kuluttajalla tulee olla myös mahdollisuus tarkistaa missä vaiheessa rakennus on menossa tai että metsäalue on edelleen pystyssä.